

Příspěvkové organizace státu: nákupy externích služeb bez hodnocení jejich hospodárnosti, z dvanácti výzkumných záměrů splněny dva, vyplácení mezd místo platů

25.9.2023 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Nákupy externích služeb bez hodnocení jejich hospodárnosti; neplnění výzkumných záměrů; nadhodnocený počet uživatelů technických norem a drahý sponzorovaný přístup k nim; vyplácení mezd místo platů. To je výčet některých pochybení, jež odhalila kontrola NKÚ u vybraných státních příspěvkových organizací v oblasti nakládání s příspěvkem na provoz, který tyto organizace dostávají ze státního rozpočtu. Kontrolováno bylo období let 2019 až 2021.

Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo průmyslu a obchodu a jemu podřízený Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ) jsou zřizovateli celkem 25 příspěvkových organizací státu. Státní příspěvkové organizace hospodaří s prostředky získanými hlavní činností a kromě toho i s prostředky přijatými ze státního rozpočtu, mezi které patří např. příspěvek na provoz. Kontroloři NKÚ prověřovali hospodaření právě s tímto příspěvkem.

Zmíněných 25 příspěvkovek dostalo od svých zřizovatelů v letech 2019 až 2021 příspěvek na provoz přesahující 8,5 mld. Kč. NKÚ zkontroloval nakládání s ním na vzorku čtyř organizací: České informační agentury životního prostředí (CENIA), Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI), Správy služeb Ministerstva průmyslu a obchodu a České agentury pro standardizaci (ČAS).

Kontroloři NKÚ zjistili, že zřizovatelé původně schválený příspěvek na provoz těchto čtyř organizací každoročně zvyšovali, takže v letech 2019 až 2021 se z původních 623,6 mil. Kč zvýšil o 277,5 milionu na konečných 901,1 mil. Kč. Kontrolované čtyři organizace z něj v uvedených letech nakonec vyčerpaly 791,8 mil. Kč.

Řada pochybení

V zacházení s těmito prostředky státního rozpočtu našli kontroloři NKÚ řadu pochybení. Organizace například nakupovaly externě služby, pro jejichž poskytování byly samy zřízeny, a přitom nevyhodnotily hospodárnost těchto nákupů. Např. za projekt „Národní inventarizace kontaminovaných míst II. etapa“ zaplatila CENIA externímu dodavateli v letech 2019 až 2021 celkem 116,6 mil. Kč, aniž by předtím posoudila varianty výdajů např. s využitím vlastních kapacit. Podíl externě dodávaných služeb na celkových nákladech této agentury v kontrolovaném období postupně rostl, až v roce 2021 dosáhl 44 %. Také ÚZEI zaplatil externím firmám za sběr dat v průběhu let 2019 až 2021 celkem 62,6 mil. Kč, aniž by měl zpracovánu ekonomickou analýzu výhodnosti nákupu dotazníkových šetření u třetích osob.

Ani ČAS nehodnotila ekonomický dopad zadání služeb externímu subjektu a podíl nakupovaných služeb na celkových nákladech zvyšovala až na více než 45 % v roce 2021. Tehdy za ně agentura zaplatila přes 101 mil. Kč. Nakupovala například i právní služby, přestože v organizačním řádu počítala s vlastním právním oddělením. Výběrová řízení na pozice zaměstnanců právního oddělení

však agentura nikdy nevypsala.

Celkem 29,6 mil. Kč určených na plnění výzkumných záměrů, jejichž výsledkem měl být např. užitný či průmyslový vzor, prototyp, funkční vzorek, certifikovaná metoda apod., vynaložil ÚZEI podle kontrolorů NKÚ částečně neúčelně. Z celkem 12 plánovaných úkolů, které měl v průběhu let 2019 až 2021 splnit, zrealizoval totiž pouze dva. A např. v roce 2020, kdy plánoval získat čtyři aplikované výsledky, nezískal ani jeden.

Osmkrát méně uživatelů sponzorovaného přístupu k ČSN

NKÚ prověřil i sponzorovaný přístup k českým technickým normám (ČSN). Za přístup veřejnosti k ČSN zaplatili tzv. sponzoři, tedy převážně ministerstva, v roce 2021 poplatek přesahující 113 mil. Kč. Poplatek, jehož příjemcem je ČAS, je hrazen ze státního rozpočtu na základě odhadu počtu uživatelů, nikoliv na základě jejich reálného počtu. Počet uživatelů sponzorovaného přístupu byl v roce 2021 odhadnut na 65 011, reálně jich bylo jen 8 512, tj. téměř osmkrát méně. Za jeden roční přístup do této databáze tedy sponzoři zaplatili 13 283 Kč, zatímco pro jednoho nesponzorovaného uživatele je roční poplatek za přístup do této databáze vyhláškou stanoven na 2 000 Kč.

Kontroloři rovněž odhalili skutečnost, že ČAS coby státní příspěvková organizace vyplácela v kontrolovaném období zaměstnancům místo platu mzdy. Tak se stalo, že např. průměrná měsíční mzda jednoho z vedoucích zaměstnanců ČAS byla v roce 2021 čtyřikrát vyšší, než kolik činil průměrný plat vedoucích zaměstnanců na téže pozici u ostatních kontrolovaných příspěvkových organizací. Kontrolóři zjistili, že od vzniku ČAS neprovedl její zřizovatel, kterým je ÚNMZ, žádnou veřejnosprávní kontrolu zaměřenou na hospodaření s veřejnou finanční podporou.

Kontrola NKÚ dále ukázala, že jak zřizovatelé, tak i kontrolované příspěvkové organizace porušovali právní předpisy. Například u ČAS byly zjištěny chyby v procesu zadávání veřejných zakázek, které podle NKÚ nasvědčují porušení rozpočtové kázně ve výši 2,1 mil. Kč bez DPH.

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/prispevkove-organizace-statu:-nakupy-externich-sluzeb-bez-hodnoceni-jejich-hospodarnosti--z-dvanacti-vyzkumnych-zameru-splneny-dva--vyplaceni-mezd-mis-id13415>